

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.71-Մ

Բ-77

№ 11 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 11

ՅԵԼՆԱԸ ԲՈՒԲՆՍՊԱՅԱ

ՊԻՈՆՆԵՐԱԿԱՆ ԴԱՏ

ՊԵՏՏՈՎԱՆ ԼՐԱՏՈՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1926

21 JUL 2006

№ 11 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ^{25 NOV 2010} № 11

ՅԵԼԵՆԱ ԲՈՒԻՆՍԿՈՅԱ

891.71-11

B-77

պր

ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԴԱՏ

1003
13188

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1926 թ.

4 MAR 2013

2809

ՏՊՎՈՒՄ Ե ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՆՁ-
ՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ

ՊԻՈՆՆԵՐԱԿԱՆ ԴԱՏ

Ինչ գեղեցիկ որ եր, և ինչ ուրախ: Յեւ հանկարծ—չըրիսկ, վոնց վոր կացնի քյուփով մարդու գլխին տաս—Սուրիկի հետ պատահած դեպքը: Բայց դա յերեկոյան եր, իսկ ամբողջ առավոտը և ամբողջ որը քաղաքի փողոցներում շտապ յերթևեկում էին պիոններնեը տուփերն ուսերից սպիտակ ժապավեններով կախած, վորոնց վրա հեռվից աչքի եր ընկնում կարմիր, խոշոր տառերով գրած—«Անապաստան յերեխաներին»:

Ամեն տեղ կարմրին էին տալիս նրանց փողկապները, զրնգում էին տուփերը—քաղաքը ամբողջովին վողողված եր պիոններնեը: Այդ որը նրանք շատ փող հավաքեցին անապաստան յերեխաների համար:

ժամի 4-ին Պիոններական ակումբում առաջին խմբի բոլոր ողակների ժողովը եր և, ինչպես լինում է այդպիսի դեպքերում, ողակավարները չէին կարողանում կարգ պահպանել.— բոլոր ողակները ցրիվ յեկան այս ու այն անկյունը և բոլորը հպարտանում էին մեկ մեկու առաջ թե իրենց ողակը բոլորից շատ է հավաքել:

Ահագին դահլիճում այնպիսի աղմուկ եր տիրում, վոր ահանջ եր խլացնում: Յեվ հանկարծ, ով գիտե վորտեղից, կարծես գետնի տակից մի լուր տարածվեց՝ Սուրբիլը տուփից փող ե հանել:

Անյերևակայելի խառնաշփոթություն:

— Բամբասանք ե, զրպարտություն ե, — գոռում եյին մի քանիսը:

— Սուտ ե — բղավում եյին մյուսները: Վահանը բարձրանում ե սանդուխքների ամենաբարձր աստիճանի վրա և այնտեղից գոռում.

— Վկաներ, վկաներ, ո՞վ ե տեսել: Յեվ ահա դուրս ե գալիս դահլիճի մեջտեղը Ռհանյանը և բարձր ձայնով ասում ե.

— Յես:

Նրա հետևից դուրս ե գալիս Կոստանը:

— Յես ել եմ տեսել:

Խոր լուսթյուն:

— Ազնիվ պիոներական խոսք, — հարցնում ե հանկարծ մեկը:

— Ազնիվ պիոներական խոսք եմ տալիս, վոր յես ինքս իմ աչքովս տեսա, Կոստանն ել տեսավ, ինչպես Սուրբիլը մի փայտի կտորով փող եր հանում տուփի միջից:

Նա մեզ չեր տեսնում, վորովհետև մենք

ցանկապատի հետևն եյինք կանգնած: Կոստանն ել ե նույնը հաստատում ազնիվ խոսքով:

Յեվ ահա բոլոր գլուխները, բոլոր հայացքներն ուղղվում են Սուրբիլի կողմը: Նա նստել եր իր փողկապի պես կարմրած և կուչ եր յեկել: Շուշիկը մոտենում ե նրան և, ուղիղ աչքերին նայելով, հարցնում ե.

— Սուրբիկ, դու լսեցիր. ճիշտ ե դա: Սուրբիկը գլուխը կախ ե գցել: Հանկարծ ինչ վոր հուսահատ վճռականությամբ բարձրացնում ե գլուխը և ասում.

— Ճիշտ ե:

— Դու փո՞ղ ես գողացել, — հարցնում ե Շուշիկը: Նրա ձայնը դողում ե հուզմունքից:

— Գողացել եմ, — մռայլ պատասխանում ե Սուրբիկը:

— Շատ:

— Մի ուրբի:

Նրա գլուխը նորից կախվում ե ցածր, ցածր:

— Լավ, ինչպես կարող եյիր դու այդ բանն անել, — նորից հարցնում ե Շուշիկը և թափ ե տալիս նրա ուսը: Նա ինքն ել պատրաստ ե լաց լինել, իսկ շուրջը ամեն ինչ խառնվել ե:

— Դուրս վռնդել նրան խմբից. պոկել նրա վրայից փողկապը: Նա մեր ամբողջ կողեկտիվը խայտառակեց: Դուրս, դուրս, քշեցեք նրան:

Սիրտ առ խիտ շրջապատում են Սուրբիկին։
Նա արդեն կարմրած չէ, նա սփռզնել է կտավի
նման՝ լայն բացած աչքերով նայում է զայ-
րույթից վառվուրդ դեմքերին, բարձրացրած ձեռ-
քերին։ Մեկը բռնեց նրա աձիքից, մյուսն աշխա-
տում է պոկել նրա փողկապը։ Հանկարծ Սու-
րիկի է պիտոններին միջև կանգնում է Շուշիկը։
Բարձրահասակ, ուժեղ, նա պատվար է դառ-
նում հանցավորին։ Յեվ դեռ յերբեք, վոչ մի
ժողովում նրա ձայնը չի հնչել այդպես հրամա-
յողաբար, ինչպես հիմա։

— Հեռո՛ւ։ Միայն ողակավարների խորհուրդը
կարող է դուրս բերել նրան խմբից։ Հիմա վոչ
վոք չի համարձակվի նրան դիպչել։ Առաջին
վարկյանին ամեն ինչ լռեց, բայց շուտով աղ-
մուկն ապելի սաստկացավ։

— Կանչել ողակավարների խորհուրդը ան-
միջապես, առանց հետաձգելու։

— Ողակավարները չկան։

Նրանք այստեղ են, բոլորն էլ դահլի-
ճումն են։

— Կոլվարը չկա։

— Կարելի է առանց կոլվարի։

— Իսկ սեղան։ Առանց սեղանի՞, առանց
նստարանների։

— Սեղանը գրասենյակից կրբերենք։

— Նստարաններն ընդունարանից կըվեր-
ցնենք։

— Իսկույն և յեթ։

Շուշիկն ու «Կծիկը» խորհուրդ են տալիս
սպասել մինչև վաղը՝ ողակավար Արծիվը չըկա։
Այդպես շտապ վոչ վոքի չեն դատում։ Բայց
մնացածները լսել էլ չեն ուզում։

— Չի կարելի հետաձգել։

— Այսօր պետք է ամեն ինչ վերջացնենք։

— Սուրբիկը վոչ մի ըուպե չպետք է մնա կոլ-
լեկտիվի մեջ։

Մինչդեռ դահլիճում միճում են, յերկու
տղա արդեն ներս են բերում գրասենյակից սե-
ղանը, իսկ աղջկերքն ընդունարանից քաշ են տա-
լիս յերկար նստարանը։

— Իսկ զանգը, զանգ չկա ախար։

Մեկը բերում է զանգի փոխարեն թիթեղ-
յա գավաթը։

— Թուղթ չկա։

— Թուղթ ու թանաք կարելի յե գրասենյա-
կից վերցնել։

— Չեն տա։

— Կըտան։

Մի ըուպեյից բերվում է թուղթը և թանաքը։
Աստղիկը գրչահատով ուժեղ զրնգացնում է
գավաթը։

— Ընկերներ, խնդրեմ գրավեք տեղներդ:

Յերկար նստարանի վրա նստում են չորս ողակավորները— Վահան Տիգրանյանը, Շուշիկը, Կոստանը և Աշխեն Գալստյանը: Սուրիկի համար բերում են աթոռ: Մնացած պիտանքները նստում են ուղղակի հատակին, վորը ծածկված է թարմ ուռի տերևներով.— յերեկ «Յերիտասարգության տոնն»-եր և դահլիճն ամբողջովին դեռ զարդարված է կանաչով: Հատակին շատ պսակներ և ճյուղեր են թափված: Բուրում է ինչպես անտառում:

— Նախագահ ընտրել:

Նախագահի ընտրությունը, վոր սովորաբար կատարվում է ուժեղ ազմուկի ու ձեռքերի թափահարության տակ, վերջանում է բավականին արագ:

Չայների մեծամասնությամբ Շուշիկն անցնում է:

— Քարտուղար ընտրել:

— Աստղիկը, Աստղիկը:

Աստղիկն ընտրվում է միաձայն:

Փոքրիկ, հասուրիկ Աստղիկը նստում է նրստարանի ծայրին, քաշում է իրեն մոտ թուղթը և իսկույն սկսում է գրել, մի կողմ թեքելով գրուկսը:

Նախագահն ասում է .

— Ընկերներ ողակավարների խորհրդի նիստը համարում եմ բացված:

Կանաչ վոստերով զարդարված ահագին դահլիճում համարյա թե կորչում է պիտանքների խումբը, վորոնք նստած են հատակին, կողքի վրա, սեղանից վոչ հեռու, փայտյա աթոռի վրա նստած է Սուրիկը— այնպես միայնակ, խղճուկ: Նա ամբողջովին կարծես կծկվել է և ուզում է ինչքան կարելի է փոքր յերևալ:

Նա չի նայում վոչ ողակավարներին, վոչ էլ պիտանքներին և համառորեն տրորում է փողկապի ծայրերը:

Իսկ պիտանքները բոլորը նայում են նրան: Այնպես են նայում, կարծես թե նոր են տեսնում նրա կլոր դեմքը, կոշտ քիթը և սև գանգուր մազերը: Իսկ նրանցից վո՞րը չգիտե Սուրիկին: Չէ՞ վոր նա նրանց հետ ամբողջ 6 շաբաթ ապրել է բանակում, և բոլորը նրան սիրում էյին: Նա այնպիսի ծիծաղելի ծամաձուլթյուններ էր անում, և բոլոր ազերքից ամենից ավելի ուրախն էր:

Այնտեղ, վորտեղ հարկավոր էր վճռականություն, ույժ, սովորություն, Սուրիկը միշտ առաջինն էր: Բոլորը հիշում են, ինչպես նա մի ամբողջ օր աշխատեց, յերբ ջուրը վողողել էր ջրհորը և պետք էր փորել նորը: Իսկ յերբ հի-

մար Շողիկը մոլորվեց անտառում և մինչև իրիկուն տուն չեկավ, Սուրիկը առաջինը ձայնեց վոր պետք է փնտռել նրան և առաջինը վազեց ոգնության, և ահա Սուրիկը գող է: Փող է գողացել տուփից; պիոնների անունն է խայտառակել: Հիմա այլևս չի կարելի նրան սիրել, չի կարելի ծիծաղել նրա կատակների և ծամածռությունների վրա:

Յեվ ցավալի յե, անքան ցավալի, վոր դարել է Սուրիկը, հենց ինքը Սուրիկը:

Քարտուղարը հայտարարում է.

— Որակարգի մեջ դրված է Սուրիկի հարցը, վոր գողացել է տուփից անապաստան յերեսանների համար հավաքած փողը:

— Ընկերներ, խոսքը վերցնում եմ ինձ, ասում է Շուշիկը և, դառնալով Սուրիկին, հարցնում է.

— Ի՞նչքան ես վերցրել:

— Մի ուրլի:

— Քեզ մոտ է փողը:

Սուրիկը բացասաբար շարժում է գլուխը:

— Ի՞նչ ես արել բա:

Սուրիկը լուռ է:

— Սուրիկ, — խիստ ձայնով ասում է Շուշիկը. ճշմարիտը խոսիր. չէ՞ վոր դու դեռ պիոններ ես:

— Հաց և կալբաս գնեցի, շտապ՝ ասում է Սուրիկը:

Հատակին նստած պիոններները ծիծաղում են:

Նախագահը դանակով խփում է գավաթին:

— Ընկերներ, խնդրում եմ լուռթյուն պահպանել:

Ծիծաղը դադարում է:

— Ինչո՞ւ դու այդ բանն արիր, — հարցնում է Շուշիկը:

— Յես սոված եյի, առավոտից ման եյի ածում տուփը, սաստիկ քաղցել եյի:

— Տես ինչ խելոք է, բղավում է մեկը:

— Մենք բոլորս եյինք սոված, և վոչ մեկը չգողացավ:

— Կարող եյիր տուն գնալ ուտել:

Սուրիկը այս անգամ բարձրացնում է գլուխը և նայում է պիոններներին:

— Յես տուն չունեմ, հանգիստ ասում է նա:

Մանուկները շփոթված են:

— Վոքտեղ ես ապրում դու, — հարցնում է նախագահը:

— Մի ծերունու մոտ, վոր շուկայում աման է ծախում:

— Իսկ ծնողներ չունես:

— Վոչ:

Հարազատներ ել շունես:

— Վոչ:

— Իսկ դպրոց գնում ես:

— Վոչ: Գնում եյի, քանի մայրս կենդանի
յեր—հիմա արդեն յերկու տարի յե չեմ գնում:

— Բա ինչո՞վ ես ապրում:

— Աման եմ ծախում շուկայում,—ավելի
կամաց ասում ե Սուրբիկը ու սպասում ե՝ ելի
հիմա կըծիծաղեն:

Բայց դահլիճում խորը լուռթյուն ե:

— Իսկ գրքեր կարդում ես,—հարցնում ե
Շուշիկը:

Սուրբիկը բացասաբար շարժում ե գլուխը:

— Շուկայում ծերունին չի թողնում կար-
դամ, ասում ե ամանները գողանալ կըտաս, իսկ
տանը յերբեք լամպ չի վառում—ժլատություն
ե անում: Հիմա, վոր ակումբից տուն եմ դառ-
նում, իսկույն պառկում եմ:

Մի քանի րոպե լուռթյուն ե տիրում:

Հսվում ե քարտուղարի գրչի ճրճուցը: Աստ
ղիկը խնամքով արձանագրում ե՝ այս կողմ այն
կողմ թեքելով գլուխը:

— Սուրբիկ, ասում ե վերջապես Շուշիկը,—
դու գիտես, Սուրբիկ, ինչ ես արել, ումն ես թա-
լանել. դու թալանել ես խեղճ, անապաստան յե-
րեխաներին: Իու յուրացրել ես նրանց համար

հավաքած փողերը: Ո՞վ ե տվել քեզ այդ փողե-
րը: Պարոնները, հարուստները. վոչ. Չե՞ վոր-
դու գիտես, ինքդ ես հավաքել: Տվել են բան-
վորները, վորոնք ինքներն ել քիչ փող ունեն, վո-
րոնք իրենց յերեխաների բերնից են կտրում,
վորովհետև այն յերեխաներն ավելի սոված են:
Նրանք տվել են մեզ՝ պիոներներին, հավատա-
ցած լինելով, վոր այդ փողերով անապաստան
յերեխաները սովից պիտի փրկվեն, իսկ դու, մի
պիոներ, գողանում ես այդ փողերը, վորպեսզի
գնես հաց ու կալբաս:

— Դուրս շարտել նրան խմբից:

— Դեն զցեք նրան:

Նախագահը ամբողջ ուժով զանգահարում ե
գավաթը:

— Ընկերներ, ով վոր խանգարի, նա դուրս
կըգնա:

Աղմուկը դադարում ե:

— Սուրբիկ,—հայտնում ե շուշիկը. ինչ կա-
րող ես ասել քեզ արդարացնելու համար:

Սուրբիկը կանգնած ե դժգույն, բոլոր բծե-
րը նրա յերեսի վրա պարզ յերևում են: Դժ-
բախտ փողկապը խողովակի ձև ե ստացել: Նրա
թերթերունքները, յերկաթի պես ծանր, իրենք

իրենց իջնում են աչքերի վրա, բայց նա վեր է բարձրացնում ու նայում է Շուշիկին:

Սուրիկն ավելի համարձակ է դառնում:

Շտապ, կարծես վախենալով, վոր իրեն թույլ չեն տա վերջացնելու, նա ասում է.

— Յես կարծում եմ այդ անապաստան յերեսաները շատ են, և փող ել շատ ենք հավաքել նրանց համար, և յեթե այդ փողերից մի ուուրլի վերցնեմ, նրանք բոլորովին վոչինչ չեն զգա, իսկ յես... յես ել սոված եյի:

Այդտեղ նորից փոթորիկ է բարձրանում:

— Ի՛նչ լավ հաշվել է:

— Ի՛նչ խելոքն է:

— Ի՛նչ լավ մտածել է:

Նախագահը հազիվ կարգը վերականգնում է: Խոսքը դատավոր Վահան Տիգրանյանինն է: Վահանն ընկերների մեջ մեծ հարգանք է վայելում: Նրա սուր լեզվից ավելի յեն վախենում, քան ուժեղ բուռնցքներից:

Վահանը վեր է կենում և խոսում է կարճ, հանգիստ, համոզիչ:

— Ընկերներ այն, ինչ վոր Սուրիկը ասում է իրեն արդարացնելու համար— դա իսկի յել արդարանալ չի: Մի ոուրլի գողանաս հասարակական փողերից, թե յերեք հազար— դա միևնույնն է: Գողությունը մնում է գողություն:

Մենք մեծ գումար ենք հավաքել, բայց այդ գումարը կազմված է կոպեկներից: Յեթե ամեն մի բանվոր, ամեն մի ծառայող մտածեր, վոր անապաստան յերեսաները չեն զգանրա մի քանի կոպեկը, այդ դեպքում մենք վոչինչ չեյինք հավաքի: Ընդհակառակը նրանցից ամեն մեկը գիտեր, վոր այդ կոպեկները միացրած մյուս կոպեկներին, կըդառնան հազարներ, նրանցից ամեն մեկը հավատում էր, վոր իր մի քանի կոպեկը կըծախսվի անապաստան յերեսաների վրա: Սուրիկը խաբեց նրանց, խախտեց պիճներների յերգումը, դավաճանեց աշխատավորական գործին:

Ընկերներ, Սուրիկը այլևս չի կարող պիճներ լինել:

— Չի կարող, չի կարող, դուրս անել նրան:

Հատակին նստած պիճներների խմբից վեր է կենում հանկարծ Նուրիկը: Յերբ նա խոսում է, ամբողջովին կարմրում է ափսոս, վոր թվում է, թե աչքերն ել են կարմրում:

Մի քանի բոպե Նուրիկը կանգնած է, ձեռքը վերև բարձրացրած, մինչև ազմուկը կըդադարի:

— Ընկերներ, խոսք եմ խնդրում: Յես ուզում եյի ձեզ ասել այ թե ինչ: Սուրիկը մեղավոր է, անպայման մեղավոր է, դա վոչ վոք ժխտել չի կարող. բայց ինչո՞ւ մեզնից վոչ վոք

Դանլիճում աղմուկ է: Նախագահը զանգահարում է, քարտուղարը ծեծում է մատիտով սեղանը:

— Ե՛լ ով ե խոսք խնդրում,— գոռում է նախագահը:

Բայց վոչ վոք խոսք չի խնդրում, բոլորը միաժամանակ բղավում են: Յերեխաները վեր են թռչում տեղներից, ձեռքներն են թափահարում, աշխատում են մեկը մյուսից ավելի բարձր բղավել, իսկ անկյունում վոստերի կույտի վրա նստած է մեն-մենակ Սուրիկը:

Գառնոն բարձրացել է սեղանի վրա և, ձեռքերը խողովակաձև դնելով բերանին, բղավում է.

— Հանդարտ:

Վերջապես աղմուկը հանդարտվում է:

— Ընկերներ, ասում է Շուշիկը,— կա յերկու առաջարկություն: Մեկը— գուրս հանել Սուրիկին խմբից, մյուսը— թողնել նրան խմբի մեջ, ի նկատի առնելով, վոր նա վոչ վոք չունի, և, վոր յեթե մենք նրան հեռացնենք, նա կըմնա բախտի կամքին: Յես վերջին առաջարկությանն եմ կողմնակից: Ել ո՞վ ունի առաջարկություն:

Այդտեղ նորից պիոներների խմբից գուրս է գալիս Նունիկը: Նրա դեմքը վառվում է և ձայնը դողում է, յերբ նա սկսում է.

— Ընկերներ, յես առաջարկություն եմ մըտ-

ցնում, վորպեսզի հենց հիմա մի հանձնաժողով ընտրենք, վորը կաշխատի Սուրիկին դպրոց ուղարկել և բացի դա, վորպեսզի ամբողջ կուլեկտիվը վերցնի նրան իր հովանավորության տակ:

— Ո՞վ է կողմնակից Նունիկի առաջարկությանը,— հարցնում է նախագահը: Շատ ձեռքեր վեր են բարձրանում:

— Մեծամասնությունը...

— Սոսք եմ խնդրում,— գոռում է պիոներներից մեկը:

Յեվ պինդ հրմշտելով հարևաններին, հատակից բարձրանում է «Տուուզը».

— Իմ կարծիքով Սուրիկին թողնել խմբում բիչ է, դպրոց ուղարկելն էլ քիչ է: Մենք պետք է նրա մեղքը ուղղենք և տանք անապատտան յերեխաներին նրա վերցրած փողը: Յես առաջարկություն եմ մտցնում, վոր վաղը մեզնից ամեն մեկը բերի ինչքան կարող է ծախսված ուրբիլն հավաքելու համար:

Յերեխաները նայում են մեկ մեկու յերես, ժպտում են: Այ քեզ հրաշք: «Տուուզը» հենց նոր բոլորից շատ եր գոռում, պահանջում եր «գուրս գցել խմբից», իսկ հիմա ինչ մտածեց: Յեվ բոլորը վիտեն, նա սաստիկ սիրում է իրիս և ամեն մի կուպեկի համար դողում է:

— Այ, ապրես դու, «Տուուզ»:

2809

ԳԻՆՆ Ե 10400.

891.715

F-77